

gyűjtő: SISKÁ R.

gyűjtés ideje: 1974.

TART.: ÉPÜLETFALAK, SÉRKÉZETEK,
TÁPLÁLKORÁS, ICOMYHA, KAMRA

8 lap

FÖLDRAJZI MUTATÓ: SIÓTOK

SÁK MUTATÓ: X,
XII.

PAPÍRIPARI VÁLLALAT.

KISKUNHALASI GYÁRA

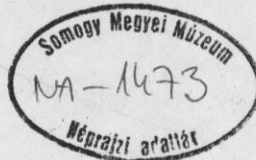
LELTÁRKOMIS

ATUÉRTVE AZ EGYS. LTK. 2747-es TÉTELE AVÓL.

D.
2747

T/47/8/b
E

Házfalak, szerkezetek

Adatközlő: Bata Andrásné sz. Bencze Margit, 70 évesnek mondotta magát, szül. éve tehát 1904 lehet.

Foglalkozása: ismeretlen, alkami piaci árus

Lakik: Siófok, Széchenyi utca 9.

Adatközlő tulajdonképpen nem közölt adatokat, de megengedte, hogy házába bemenjek, azt megnézhessem. Házát kívülről-minden nap délelőtti távollétét megtudva-tudtam lerajzolni, bent a ház udvarán voltam, ill. a szobában, mely az utcára nyíló ablakokkal rendelkezett. Itt több esetben "beszél" velem adatközlő, ez azonban egyoldalú beszélgetés volt, mert állandóan ugyanazt ismételve, zavaros közléssel valami telek-peréről beszélt minden alkalommal. Alapos megfigyelésre sem nyílt alkalmam, mert "nem figyel rám" szemrehányó szavakkal irányította magára nem csak figyelmem, hanem tekintetemet is. A mellékletek a szoba, ill. ház belsejéről úgy készültek, hogy utcáról. elég rossz látószögéből próbáltam rajzolni egyrészt a tornácos részt, másrészt az egyes részleteket a lakószobában alapos megfigyelés után tőle távozva lakóhelyemen azonnal lerajzoltam.

Beszéd közben elvéve kapott egy-egy adatot kaptam a ház keletkezési idejéről.

A ház Siófok közepén, a Fő utcától 1 percre, a Piac-utca és Széchenyi utca sarok telkén terül el. Állapota igen rossz, adatközlő szerint a helyi Tanáccsal emiatt hosszadalmas, vitás ügye van: lebontatni nem tudja, értékesíteni ugyancsak nem sikerül. Jelenlegi állapotát életveszélyesnek minősítették adatközlő szerint, nekem azt mondotta "nem tudnak arról, hogy én a kémény falat megerősítettem, nem omlik az rám". Enlitést tett arról is, hogy kb. 6-7 évvel ezelőtt / tehát 1967 - 1968-ban / tárgyalást folytatott a helyi IBUSZ-szal a ház eredeti állapotában való rendbehozásáról, közcélra való átengedéséről, saját magának a házban gondnoki / ? / minőségben való alkalmazásáról, de "végül is nem lett belőle semmi", "nagyon sokba kerülne" a ház helyreállítása.

Adatközlő szerint a ház 161 m² területen fekszik. Eladó, vételára: 300.000. - Ft.

A ház építésének ideje: "1848 előtti, még dédapám építtette." "Bencze-ház" néven ismerik. "Én itt születtem."

A házkorábban Széchenyi utca, most Széchenyi István utca 9. sz. alatt áll, de házsám nincs rajta.

A ház Széchenyi utcai homlokzati képét 1. sz. melléklet adja.

Mérete: Széchenyi utcára néző oldal 37 lépésem, = kb. 18,5 m, az erre merőleges Uj Piac tér-
utcai oldalán 50 lépés hosszú, = kb. 25 m.

A ház hátsó fala a szomszédos Széchenyi u. 7. sz. házhoz támaszkodik, de a ház előtti kis méretű kiskert lehetőséget ad a hátfal minőségének megtekintésére: vertfalnak ítéltém, s ezt támasztja alá megítélésem szerint a homlokzati fal és hátfal élének szabálytalan, görbülő vonala is.

Az utcai homlokzati fal téglából épülhetett, mert a málladozó vakolat alól több helyen kilátszik a téglá, mint az az 1. sz. mellékleten is látható.

A ház udvari része ugyancsak vert fal lehet, a nád tetőzet alatt jókora üreggel.

A ház tetőzete: náddal fedett.

A ház.kert, ill. udvar felőli oldalán hosszanti irányban végig haladó folyósó, vagy tornác helyi elnevezését nem tudtam meg adatközlőtől, így azt alantiakban tornácnak nevezem.

A tornácot 2, esetleg három zömök oszlop tartja, a harmadik az utcai nézőpontból nem volt megállapítható, a z udvaron tartózkodva pedig odáig tulajdonos nem engedett tekintenem "nincs ott semmi z látnivaló, úgy lakok itt, hogy még a cigányok is különbül laknak". A tornác, ill. udvar felőli részt a 2. sz. melléklet mutatja.

Ajtók nyilnak a tornácról: 3. sz. vázlatrajz szerint, anyaguk fa, sötét barnára szineződött, festetlenek.

Az első ajtó a tornácra merőlegest alkotó, a tornác szelességének megfelelő méretű /4.sz. melléklet/. Feltételezetten kamra lehet, mert egy esetben segíttem a piacra epret, mérleget kivinni adatközlőnek - adatközlés reményében - s akkor innak innen vett ki mérleget, szatyrot, de úgy állt, hogy véletlenül se tudjak ide benézni.

A tornác következő, udvarra néző ajtó a szoba ajtó, majd a konyha következik. Ide egyszer pillanatra beengedett, rendkívül sötét volt, a pillanat alatt a kívül vakító napsütés látási zavart okozó volta miatt csupán bejártattól balra meszelt falu, kb. 50 cm magas vert falu ? készítményt vettem

észre, kérdésemre, hogy ez a kemence -e, " dehogyan is, az a mosókatlan " közölte. Ezen kívül, ez előtt, ettől kb. 1/2 m távolságra az ajtó felé egy rossz állapotú vegyestüzelésre alkalmas tüzhelyet láttam.

Az épület fal vastagságára a csatolt 2,3,5. 4. sz. melléklet adnak tájékoztatást, valamint az 5. sz. alatt csatolt az utcai ablakot belülről ábrázolt vázlatrajz. Az ablak mélyedése - azzal szemben ültem, így jól megfigyeltem - kb. 50 cm volt.

A tornácra további ajtók voltak, talán 2, a tornác végéhez melléképület csatlakozott, ennek szintje a ház, ill. tornác szintjéhez képest kiugró volt, de ezeket utcáról a dús növényzet miatt lerajzolnom nem volt lehetséges. Teljesen biztos azonban, hogy a mellékhelyiség külön készítményként a kert végében, a melléképületektől is külön állhatott, adatközlő egy esetben ebből az irányból érkezett, s közölte, hogy hol volt megelődően.

A kerítés a Széchenyi u.-i oldalon 1. sz. melléklet szerinti karó, ill. lécekből alkotott.

A ház tetőszerkezetét 1. sz. melléklet en is látható mestergerenda adja, a vízszintesen elhelyezett tetőgerendákat a ház udvar felőli részén - a fal tetőzet alatti hiányai több helyen látni engedték.

A ház oromzatát 1. sz. melléklet szerinti faragott fa szegélyléc díszíti.

A házon egy kémény van.

Az utcára néző ablakok fa kerete faragott, kifelé nyíló kétszárnyas, üvegezettek. A szoba felől a fal kiképzése az ablakok felső részén ívelt, amint ezt az 5. sz. rajz bemutatja.

A szoba mennyezete faburkolatu, 6. sz. melléklet szerint.

A szoba padlózata: u.n. hajópadló kb. 25 - 30 cm szélességű deszkából.

A ház kapuja a Széchenyi u.-i oldal kerítésének része.

A tornác az udvar szintjétől alig magasabb, néhány cserép borítja, ferde elhelyezéssel.

Az udvar tornác előtti része taposott ösvényszerű, ezt követi néhány bokor magasságú növény, virág, az udvar magas füvel benőtt " kaszálni kellene már, majd megcsinálom ". Az udvarban több magas, lombos fa van, főleg az Új piactér - utcai oldalon, mintegy látási zárt képezve.

Szobabelső Bata Andrásné sz. Bencze Margit 70 éves, ismertetlen fogl, alkalmi piaci árus Siófok, Széchenyi u.9. sz. alatti házában.

A szoba elrendezési rajzát 7. sz. melléklet adja.

A szoba butorzata: " vegyes már itt minden " tulajdonos szerint.

- 1./ ágy = " ~~haxj~~ " Hajó-ágy" nak nevezte adatközlő. A bejárat-tól balra fekvő, bevetett, letakart ágy terítőjét felhajtotta, megmutatta az ágy oldaldeszakáját, melynek formájától ered az elnevezés szerinte. 8. sz. melléklet.
" Jó erős, még a dédszülőké volt ". A jobb oldali ágy bontott volt, nyilvánvalóan ebben alszik adatközlő.
- 2./ asztal = 2 db volt a szobában, ezek közül figyelemreméltó az ágyak elé állított téglalap alakú asztal: világosan felismerhető a dunántúlon ismert parasztkanapé a lábformából. Anyagát diófának ítélték. Az asztallapot nem láttam, pecsétes nylon terítő volt rajta, orvosságos fiolákkal, kék szegélyes, vastag, étteremben használt formát mutató tényérral stb.-vel telerakva.
A másik asztal szarokba helyezett, futó pillantással olcsó neokanapé lábformájáról az 1940-es évek városi butordarabjának ítélték.
- 3./ kanapé = 9. sz. melléklet szerinti formájú, zöld mintás plüss bevonattal, magasan megrakva " varrnivaló"-val, papirokkal, melyet 2 db olcsó, gyári készítésű u.n. " ágyelő " -vel takart le.
- 4./ székek = olcsó, u .n."tonet" / Thonet / székek.
- 5./ varrógép = régi típusú / kg. 50 - 60 éves gyártmány lehetett / vasvázás Singer varrógép
- 6./ kaszni, vagy sublót = sötét barna pácolt, ajtó mögött, de oly sötét volt, hogy nem láthattam, nézni nem engedte: " hagyjanak ezekkel a régiségekkel, mert ideges leszek " . Ugy véltem a futó tekintet alapján, hogy vagy régi parasztkanapéi kaszni, vagy a biedermeier olcsóbb változata lehetett.
- 7./ tükör = kb. 35 cm x 50 cm nagyságú aranyozott rámában, feltételezetten ez gipsz alapú volt. Kampós szeggyel akasztotta a falra a két ablak között, a tükör dőlés szöge a fal szintjéhez képest kb. 10-15° lehet.

8./ függöny karnis= 5. sz. melléklet szerinti formájú, sötét barnára pácolt, fa " még a dédszülőké volt. "

9./ fehér zománcos henger alakú vaskályha, melynek mindkét oldalán volt valami apróbb butordarab, de ezeket sem figyelhettem meg : " ami másnak régiség, érdekes, nekem keserűség, a pucoklyukba nem mehetek, a cigányok is különbül laknak ". Ezekkel a ház igen rossz állagára utalt, valamint telek perére, mely anyagi vonatkozásban teszi lehetetlenné a ház javíttatását.

A szoba, ill. ház világítása lámpával történik, villany nincs.

.....

A konyha berendezéséről:

1./ katlan, "üstöt tettek oda , mostak benne",

2./ tűzhely " rakott tűzhely is volt, de 1920-ban kihordták, "
" kemence is volt " , " dédnagyapám rakatta "

.....

Néhány adat a konyha berendezéséről, főzésről:

" A kemence közepén hat kenyér is elfért,

tetején nagy cserépfazékban főztek, dédszüleimnek sparheltjük nem volt ".

" A kemence tetején ágból rakták a tüzet, arra került az edény."

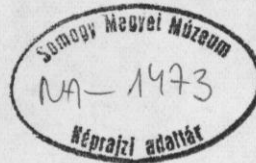
" Kenyérsütéshez egy darab fából készült, kb. 3 m hosszú nyelű lapátot használtak. Ezt valaki megvette, Szárszóra vitte. Gyűjtötte."

" Akkor - dédszülei idejében - nyitott konyha volt, az ajtó két félből állt, az alsót be lehetett csukni, a felsőt nem. "
" Később lett az üveges ajtó ". " Azért volt felül nyitott az ajtó, hogy a füst kimenjen. "

.....

TÁPLÁLKOZÁS, KONYHA, KAMRA, CSERÉPEDÉNYEK

Adatközlő: Douth Kázmérné sz. Pintér N.

Életkora: kb. 60-70 év között lehet, szül. éve 1904- 1914 között lehet.

Foglalkozása: ismeretlen.

Lakóhelye: Siófok, Széchenyi utca 6.

Fiával, unokájával él együtt, régi telek, de azon teljesen új építmény van.

Adatközlő családjáról a következőket mondotta: "A jelenlegi ház helyén állt régi házban lakott édesanyja: néhai Pintér Péterné sz. Csérei Julianna. Édesanyjának 12 gyermeke volt. Ezek közül négyet nevelt fel. Édesanyja 1912-ben, kb. 64 éves korában halt meg. / Tehát kb. 1848-ban született. / Férje, adatközlő édesapja földműves volt. " Középgazda". Földjük több helyen volt.

Alanti táplálkozási szokásokat adatközlő mint a szülői házban látottakat, gyakoroltakat mondotta el visszaemlékezéséért.

Lekvárfőzés:

" Mint 10 - 12 éves kislány láttam." / Az adatok tehát kb. az 1920-as évek szokását rögzítik. /

Anyaga: " A szőlőben sok barackfa volt. Sárgabarackból készült a lekvár." " Csak saját fogyasztásra készült. "

Eszközök:

- 1./ "Famelence" - " vejlinghez hasonló, ovális, egy fából faragott, kimélyített" tál, melyben a gyümölcsöt megmosták. " Volt hosszukás is. Cigányoktól vásárolták. "
- 2./ Rézüst - " óriási, nagy rézüstbe tették, előtte persze kisurolták. Tisztítószereül paradicsómot, sót, kavicsot, ecetet használtak."
- 3./ Lábak - " az üst lábakon állt, az üstház bádogból volt. Ez alá rakták a tüzet, melyet állandóan tápláltak. "
- 4./ Fakanál - " szünet nélkül keverték vele a lekvárt. " " Maguk faragták deszkából. " 1 SZ. MELLÉKLET
- 5./ Tárolási eszközök, edények:
 - a/ " nagy cserépköcsögökbe tették " , " ezeket csak lekvárnak használták. " Méretük: kb. 30 cm Ø , 40 cm magas.
 - b/ " ruha " - "először ezt tették az edény szájára " , utána
 - c/ " hólyagpapir, vagy pergamenpapir" , " már én nem tudom, csak hólyagpapirnak neveztük, " került rá.
 - d/ " madzag" - vékony spárga a lekötéshez.

A lekvár készítés munkamenete:

A gyümölcsöt beszállították a szőlőből. " Kocsival hozták. Ennek oldalát felrakták, mást nem tettek a kocsiba. Nem rakták a gyümölcsöt kosárba. "

A gyümölcsöt megmosták a famelencében. Ezután kimagozták. / Hámozásra adatközlő nem emlékszik. /

A rézüstben főzték, állandó keverés mellett. Cukor használatára, ill. hozzáadására adatközlő nem emlékszik.

Az elkészült lekvárt cserepökcsögökbe töltötték, ezeket lekötötték.

A lekvár főzés helye: " A mai ház helyén k lévő ház udvarán főzték. "

A lekvár főzés időpontja: " Julius elején lehetett. "

A lekvár tárolása: " Padláson tartották, a szarufák alá dugdosták. " " Nagymama, -aki nádtető, egyszobás házban lakott - oda tette, a nádtető alá, mert ott jobb volt, hűvösebb volt. "

A lekvár főzéshez használt eszközök beszerzése:

1./ sz. alatti famelencét a cigányoktól vásárolták,

Fűtőanyag: " Állandóan fával táplálták a tüzet. " Adatközlő nem emlékszik arra, hogy szemet látott volna lekvárfőzéshez használt tüzelőanyagként.

.....

Lekvárral készített ételek: " Pl. lekváros tészta, barátfüle, bukta, gombóc. " " Est leveshez készítették. Például: krumpli leves, lekváros gombóc, az egy ebéd volt. " "Kislányként délután lekváros kenyeret kaptunk. "

.....

A szilva lekvár készítése fentiekhez hasonló módon történt adatközlő szerint.

.....

./.

Egyéb étkezési szokások, adatok:

Anyja elbeszéléséből tudja, hogy saját termésű tökmagból ütöttek olajat.

" Nagyböjt alatt olajjal főztek. " / Nagyböjt = husvét előtti 40 nap, régebbi egyházi felfogás és gyakorlat szerint u.n. szigorú böjti idő, amikor a hús-
evés tiltott volt, ill. korlátozott, valamint a napi étkezések száma, azok mennyisége is. A saját gyermekkorom emlékeiből tudom, hogy a nagyon " vallásos",
helyesebben szokásokhoz ragaszkodó idős néni olajjal főztek, noha ekkor már a sertés, vagy egyéb zsir használata egyházilag megengedett volt. /

" Nagyanyám nagyon vallásos volt, egész nagyböjt alatt egy csepp húst sem evett."

" Szerda - péntek voltak az u.n. böjtös napok. " / Beszélgetésből látta, tudom miről van szó, tovább nem magyarázta. // Még édesanyám is, kb. 1950-ig szerdán, pénteken húst nem készített, hanem ezeken a napokon tészta volt általában. Oka, ill. magyarázata e szokásnak a negyedéves kántorböjtökben kereshető, ezek szerda, péntek, szombati napokra estek. /.

.....

Kenyérsütésről néhány adat:

" Ha kevés volt a buza kukoricás kenyeret készítettünk. Sárga volt a kenyér, mert sárga volt a kukorica. Ezt a gyerekek érdekesnek találták, emlékszem édesanyám elbeszéléséből, hogy az iskolában kioszerélték a náluk lévő buza kenyeret azokkal a gyerekekkel, akiknek ilyen sárga kukorica kenyérük volt. "

.....

Adatok egyéb edényfélékről:

"Emlékszem apósom, akit " kedves atyám "-nak szólítottunk, a borozáshoz használt, kis vastag fehér üveg poharakat, melyek a mai boros pohár ürtartalmával egyezőek voltak "kalázní"-nak nevezte. /Német ~~gk~~ glasen? /

.....